

บทที่ 4

ลักษณะทาง เศรษฐกิจและสังคม

รายได้หรือฐานะทาง เศรษฐกิจของครอบครัวนับ เป็นข้อจำกัดอย่างสำคัญต่อพฤติกรรมการใช้จ่าย เพื่อ
บำบัดความต้องการของสมาชิกในครอบครัว ครั้น เรือนที่มีรายได้มากย่อมมีความคล่องตัวในการใช้จ่ายสูงกว่า
ครอบครัวที่มีรายได้น้อย ครอบครัวที่มีรายได้น้อยจะใช้รายได้ส่วนใหญ่ เพื่อบำบัดความหิวของสมาชิกในครอบครัว
รายได้ในส่วนที่จะใช้จ่ายเพื่อการรักษาสุขภาพจะมีอัตราส่วนต่ำมาก การพิจารณาถึงนโยบายที่จะ เผยแพร่ความรู้
ด้านการสาธารณสุขและการวางแผนครอบครัว จึงควรมุ่งถึงค่าใช้จ่ายที่ประชาชนกลุ่ม เป้าหมาย อยู่ในวิสัยจะ
สามารถจับจ่ายเพื่อการปฏิบัติได้ด้วย เพราะมิฉะนั้นการณรงค์ และการเผยแพร่ก็จะไม่ประสบความสำเร็จในที่สุด
เกี่ยวกับลักษณะทางสังคม จะพิจารณาถึงการรวมตัวของชุมชนใน เชิง เศรษฐกิจ สิ่งอำนวยความสะดวก
และควของชุมชน ตลอดจนความปลอดภัยในทรัพย์สินของชุมชน

1. การเข้าร่วมในแรงงานและการกระจายของอาชีพ

การพิจารณาเกี่ยวกับการเข้าร่วมในแรงงานในที่นี้ ได้กำหนดไว้ว่ากำลังแรงงานหมายถึงบุคคลซึ่ง
มีอายุ 11 - 64 ปี ที่ฝังานทำหรือผู้ที่ยังไม่ได้ทำงาน แต่ไม่รวมถึงนักเรียน คนพิการ และแม่บ้าน จากตัว เลขที่
ปรากฏในตารางที่ 1 แสดงว่าประชาชนทั้งเพศชาย และ เพศหญิงมีอัตราส่วน เข้าร่วมทำงานใน เชิง เศรษฐกิจ
ไม่แตกต่างกันมากนัก กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ สตรีได้ทำงาน เคียงบ่า เคียงไหล่กับบุรุษ แต่อย่างไรก็ดี เมื่อเปรียบเทียบกับ
เชิงอัตราส่วน เข้าร่วมทำงานใน เชิง เศรษฐกิจของประชาชนใน เขต เทศบาลและ เขตอื่น ๆ จะพบว่าอัตราส่วนการ
เข้าร่วมแรงงานของประชาชนทั้ง เพศชาย และ เพศหญิงของประชาชนใน เขต เทศบาลมีต่ำกว่าใน เขตอื่น ๆ

สำหรับอาชีพของประชาชนที่ เข้าร่วมทำงานใน เชิง เศรษฐกิจนั้น ปรากฏว่าประชาชนที่อาศัยอยู่ใน เขต
เทศบาลมีอัตราการ เข้ารับราชการและ เป็นกรรมกรสูงกว่าประชาชนที่อาศัยใน เขตสุขาภิบาล ทำนองเดียวกันอัตรา
การเข้ารับราชการ และเป็นกรรมกรของประชาชนใน เขตสุขาภิบาลก็สูงกว่าประชาชนที่อาศัยอยู่ใน เขตชนบท
เหตุการณ์ดังกล่าวนี้จะสอดคล้องกับความเป็นจริง ทั้งนี้ เพราะใน เขต เทศบาลมีหน่วยงานราชการ และแหล่ง
อุตสาหกรรมตั้งอยู่มากกว่าใน เขตสุขาภิบาลและ เขตชนบท และอาชีพหลักของประชาชนที่อาศัยอยู่ใน เขตชนบท
ก็คือ การทำนา และทำสวน ซึ่งมีร้อยละ 77.7 ในเพศชาย และร้อยละ 88.7 ในเพศหญิง

ตารางที่ 1 สถานะด้านแรงงานและการกระจายอาชีพของประชากร
อายุ 11 - 64 ปี จำแนกตามเพศ และเขตที่อยู่อาศัย

	ชาย (ร้อยละ)			หญิง (ร้อยละ)		
	เทศบาล	สุขาภิบาล	ชนบท	เทศบาล	สุขาภิบาล	ชนบท
สถานะด้านแรงงาน						
ทำงานในเชิงเศรษฐกิจ	90.3	96.3	99.0	84.1	93.3	94.7
ไม่ได้ทำงานในเชิงเศรษฐกิจ	9.7	3.7	1.0	15.9	6.7	5.3
รวม	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
จำนวน	124	135	104	88	119	113
อาชีพของผู้ที่อยู่ในแรงงาน						
ทำนา	-	15.4	57.3	1.35	20.7	76.6
ทำสวน ทำไร่	-	22.3 ¹	20.4	1.35	30.6 ¹	12.1
กรรมกร	33.9	19.2	12.6	39.20	15.3	7.6
รับราชการ	33.0	24.6	3.9	25.70	12.6	-
เจ้าของกิจการขนาดเล็ก	23.2	5.4	1.0	29.70	12.6	1.9
งานบริษัทและธนาคาร	1.8	1.5	-	1.35	-	-
ประมง	6.3	10.8	2.9	-	8.2	0.9
เจ้าของกิจการขนาดใหญ่	0.9	0.8	-	-	-	-
อื่น ๆ (บริการ)	0.9	-	1.9	1.35	-	0.9
รวม	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
จำนวน	112	130	103	74	111	107

- หมายเหตุ**
- สถานะด้านแรงงานไม่ได้รวมถึงบุคคลในวัยเรียน คนพิการ และแม่บ้าน
 - ¹มีบุคคลที่ประกอบอาชีพหลายประเภท คือ ทำนา ทำสวน ทำไร่ ทำประมงด้วยเป็นเพศชาย 11 ราย เพศหญิง 12 ราย
 - กิจการขนาดเล็กคือ กิจการที่ใช้แรงงานเท่ากับ 5 คน หรือน้อยกว่า 5 คน ส่วนกิจการขนาดใหญ่คือ กิจการที่มีแรงงานเกิน 5 คน ขึ้นไป

2. ระดับรายได้

การศึกษารายได้ในที่นี้ใช้รายได้ต่อครอบครัวเป็นเกณฑ์ การกระจายรายได้ของครอบครัวที่ยากี้อยู่ในเขตชนบทปรากฏว่า ครอบครัวที่ตั้งอยู่ในเขตที่มีความเป็นเมืองมาก คือ เทศบาล ร้อยละ 65.0 มีรายได้เกิน 2,500 บาทต่อเดือน และครอบครัวที่ตั้งอยู่ในเขตสุขาภิบาลร้อยละ 54.5 มีรายได้เกิน 2,500 บาทต่อเดือน

ตารางที่ 2 การกระจายรายได้ต่อครอบครัวต่อเดือน จำแนกตามเขตที่อยู่อาศัย

ระดับรายได้	เทศบาล			สุขาภิบาล ¹			ชนบท ²		
	จำนวน	ร้อยละ	ร้อยละสะสม	จำนวน	ร้อยละ	ร้อยละสะสม	จำนวน	ร้อยละ	ร้อยละสะสม
1 - 500	3	3.1	3.1	1	1.3	1.3	5	7.4	7.4
501 - 1,000	8	8.2	11.3	6	7.6	8.9	8	11.8	19.2
1,001 - 1,500	4	4.1	15.4	11	13.9	22.8	19	27.9	47.1
1,501 - 2,000	7	7.2	22.6	13	16.4	39.2	13	19.1	66.2
2,001 - 2,500	12	12.4	35.0	5	6.3	45.5	6	8.8	75.0
2,501 - 3,000	18	18.5	53.5	9	11.4	56.9	8	11.8	86.8
3,001 - 3,500	2	2.0	55.5	4	5.1	62.0	5	7.4	94.2
3,501 - 4,000	11	11.3	66.8	5	6.3	68.3	-	-	94.2
4,001 - 4,500	7	7.2	74.0	4	5.1	73.4	2	2.9	97.1
4,501 - 5,000	3	3.1	77.1	3	3.8	77.8	2	2.9	100.0
เกินกว่า 5,000	22	22.9	100.0	18	22.8	100.0	-	-	-
รวม	97	100.0	-	79	100.0	-	68	100.0	-
เฉลี่ย		3,376.76			3,136.55			1,835.02	
		(1,837.87)			(1,875.84)			(1,031.83)	

- หมายเหตุ - ¹ มีผู้ประกอบอาชีพทำนาไม่ต่อ 1 ราย
 - ² มีผู้ประกอบอาชีพทำนาไม่ต่อ 7 ราย
 - ตัวเลขในวงเล็บคือ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ในขณะที่ครอบครัวที่ตั้งอยู่ในเขตชนบทร้อยละ 75.0 มีรายได้ต่ำกว่า 2,500 บาท เมื่อพิจารณาถึงรายได้เฉลี่ยแล้วปรากฏว่า ครอบครัวที่ตั้งอยู่ในเขตเทศบาล และสุขาภิบาล มีรายได้ใกล้เคียงกัน คือ เท่ากับเดือนละ 3,316.76 บาท และ 3,136.55 บาท ตามลำดับ แต่ครอบครัวที่ตั้งอยู่ในเขตชนบทมีรายได้เฉลี่ยต่ำมาก คือ เท่ากับเดือนละ 1,835.02 บาท เท่านั้น

การที่ครอบครัวในเขตสุขาภิบาล มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนใกล้เคียงกับรายได้ของครอบครัว ในเขตเทศบาลนั้น อาจเนื่องจากเขตสุขาภิบาลมุ่งหวังว่าสามารถประกอบอาชีพได้หลายประเภท เช่น คนที่มีอาชีพทำนาทำสวน เมื่อว่างเว้นจากฤดูการผลิตก็สามารถหันไปประกอบอาชีพทำประมง ทำให้ประชาชนสามารถประกอบอาชีพต่อเนื่องกันได้ตลอดปี และมีรายได้เพิ่มขึ้น ส่วนครอบครัวในเขตชนบทนั้นมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่ำมาก เมื่อเปรียบเทียบกับเขตที่มีความเป็นเมืองมาก แต่ทั้งนี้สาเหตุหนึ่งก็อาจเนื่องมาจากการแจ้งรายได้ ต่ำกว่าความเป็นจริงก็ได้ กล่าวคือ การที่ประชาชนทำนาโดยไม่ต้องซื้อข้าวกินนั้น ข้าวในส่วนที่ใช้บริโภคภายในครอบครัวหรือแม้แต่อาหารอื่น ๆ ที่ปลูกขึ้นบริโภคเอง หรือหามาได้เอง ประชาชนก็ไม่ได้คิดเป็นส่วนหนึ่งสร้างรายได้ของครอบครัว เป็นต้น

3. ทรัพย์สินที่ครอบครอง

การครอบครองทรัพย์สินของครอบครัวถือเป็นตัวชี้ฐานะ เศรษฐกิจของครอบครัวได้ทางหนึ่ง โดยทั่วไปแล้ว ครอบครัวที่ครอบครองทรัพย์สินมากย่อมมีฐานะทาง เศรษฐกิจมั่นคงกว่าครอบครัวที่ครอบครองทรัพย์สินน้อย ตัวเลขในตารางที่ 3 ชี้ให้เห็นว่าครอบครัวในเขตเทศบาลครอบครองทรัพย์สินต่าง ๆ มากกว่าครอบครัวในเขตอื่น ๆ และครอบครัวในเขตชนบทครอบครองทรัพย์สินต่าง ๆ น้อยที่สุด มีทรัพย์สินรายการเดียวคือ วิทยุที่ครอบครองในทุกเขตครอบครองกันมาก กล่าวคือ ครอบครัวในเขตสุขาภิบาลมีวิทยุร้อยละ 98.7 ในขณะที่ครอบครัวในเขตเทศบาล และในเขตชนบทมีวิทยุเพียงร้อยละ 82.7 และ 80.0 ตามลำดับ สำหรับเครื่องรับโทรทัศน์นั้นครอบครัวในเขตเทศบาลครอบครองในอัตราสูงสุดคือ ร้อยละ 70.1 ในขณะที่ครอบครัวในเขตชนบทไม่มีครอบครองเลย และครอบครัวในเขตสุขาภิบาลครอบครองอยู่เพียง ร้อยละ 20.3

ตารางที่ 3 การครอบครองทรัพย์สินประเภทต่าง ๆ ของครอบครัว จำแนกตาม เขตที่อยู่อาศัย

ประเภททรัพย์สิน	เทศบาล		สุขาภิบาล		ชนบท	
	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน
วิทยุ	82.5	80	98.7	78	82.7	62
โทรทัศน์	70.1	68	20.3	16	-	-
พัดลม	71.1	69	39.2	31	1.3	1
จักรเย็บผ้า	53.6	52	45.6	36	16.0	12
ตู้เย็น	53.6	52	26.6	21	-	-
รถจักรยาน	28.9	28	57.0	45	49.3	37
รถจักรยานยนต์	52.6	51	45.6	36	33.3	25
เครื่องสูบน้ำ	-	-	-	-	9.3	7
เครื่องไถนา	-	-	-	-	22.7	17
เครื่องเล่นจานเสียง	28.9	28	-	-	-	-
รถยนต์	13.4	13	-	-	-	-
ไม่มีอะไรเลย	1.0	1	-	-	2.7	2

หมายเหตุ ร้อยละในเขตเทศบาล สุขาภิบาล และชนบท คำนวณจากผู้ให้คำตอบ 97,79 และ 75 คน ตามลำดับ

4. การรวมตัวในเชิงเศรษฐกิจและสิ่งอำนวยความสะดวกของชุมชน

ในหัวข้อนี้จะเน้นศึกษาเฉพาะชุมชนในเขตชนบท ทั้งนี้เพราะชุมชนในเขตเทศบาล หรือสุขาภิบาลที่ตั้งต่างอยู่ในเขตชุมชนที่ค่อนข้างเจริญ อีกทั้งยังมีกลุ่มบุคคลที่ผ่านการคัดเลือก เพื่อเข้ามาทำหน้าที่ให้บริการแก่ชุมชนโดยตรง ผิดกับชุมชนในเขตชนบทซึ่งอยู่ในสภาพชั้ตสน และไม่สะดวกในการใช้บริการด้วยประการทั้งปวง

4.1 การรวมตัวในรูปสหกรณ์

ประชาชนที่อยู่ในเขตชนบทจะมีการรวมตัวเป็นกลุ่มสหกรณ์ในรูปต่าง ๆ และมีประชาชนส่วนน้อยที่ไม่ทราบเกี่ยวกับการรวมกลุ่มในรูปสหกรณ์ ดังตัวเลขในตารางที่ 4 ปรากฏว่า มีผู้เข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มสหกรณ์

ร้อยละ 54.3 ที่ไม่เข้าร่วมกลุ่มร้อยละ 45.7 และมีผู้ที่ไม่ทราบ 5 ราย หรือเท่ากับร้อยละ 6.7 ของครอบครัวทั้งหมด สหกรณ์ที่แพร่หลาย และได้รับความนิยมจากประชาชนมากที่สุดคือ สหกรณ์การเกษตร ซึ่งมีหัวหน้าครอบครัวจำนวน 65 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 86.7 ทราบเกี่ยวกับการดำเนินงานของสหกรณ์ดังกล่าว

ตารางที่ 4 การกระจายของประเภทสหกรณ์และ
การเข้าเป็นสมาชิกของประชาชน

ประเภทสหกรณ์	สภาพการเป็นสมาชิก (ร้อยละ)			จำนวน
	เป็นสมาชิก	ไม่เป็นสมาชิก	รวม	
สหกรณ์การเกษตร	52.3	47.7	100	65
สหกรณ์การเลี้ยงสัตว์	100.0	-	100	2
สหกรณ์ครู	66.7	33.3	100	3
รวม	54.3	45.7	100	70

4.2 สิ่งอำนวยความสะดวกแก่ประชาชนในเรื่องต่าง ๆ

4.2.1 ตลาด ตลาดนัด เป็นปัจจัยสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจ และเกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันโดยมาก เรื่องปากท้องของประชาชนทุกคน ประชาชนในเขตชนบทที่อำเภอท่าแพ โดยเฉพาะที่อาศัยอยู่ในเขตชนบทต้องเดินทางเป็นระยะทางโดยเฉลี่ย 18.7 กิโลเมตร เพื่อการซื้อขายแลกเปลี่ยนสินค้าในตลาด

4.2.2 สถานีอนามัยและโรงพยาบาล ในเขตชนบทที่อำเภอท่าแพ มีสถานีอนามัยหนึ่งแห่ง การเดินทางไปรับบริการในสถานีอนามัย ประชาชนในเขตชนบท จะต้องเดินทางโดยเฉลี่ย 4.5 กิโลเมตร สำหรับการเดินทางไปใช้บริการที่โรงพยาบาลในเขตอำเภอเมืองนั้น ประชาชนในเขตชนบทต้องเดินทางโดยเฉลี่ยเป็นระยะทาง 31.0 กิโลเมตร

4.2.3 โรงเรียน โรงเรียนในเขตชนบทมีด้วยกัน 6 แห่ง ชั้นสูงสุด คือ ม. 3 มีจำนวน 1 โรงเรียน ชั้นสูงสุด ป. 6 มีจำนวน 4 โรงเรียน อีกหนึ่งโรงเรียนมีชั้นสูงสุด ป. 4 การเดินทางไปโรงเรียนของเด็กนักเรียนโดยมากใช้วิธีเดิน คือ มีครอบครัวร้อยละ 93.0 ที่สมาชิกในครอบครัวใช้วิธีการเดินทางไปโรงเรียน อีกร้อยละ 7.0 ใช้วิธีการอื่น ๆ เช่น ใช้รถจักรยาน ขึ้นรถสองแถว เป็นต้น

5. ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

ความสงบสุขของสังคม เป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่ง ที่จะส่งเสริมการผลิตและการกินที่อยู่ดีของประชาชน ซึ่งประเคินเกี่ยวกับความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินนั้น ประชาชนในเขตชนบทจะมีความไม่ปลอดภัยสูงสุด ในตารางที่ 5 จะเห็นว่าประชาชนในเขตชนบทที่เคยถูกฉกชิงวิ่งราว ๕ ปล้นทรัพย์สินมีร้อยละ 16.0 ในเขตเทศบาลประชาชนที่เคยถูกฉกชิงวิ่งราว ๕ ปล้นทรัพย์สินมีร้อยละ 12.4 และในเขตสุขาภิบาลมีประชาชนที่เคยถูก ๕ ปล้นเพียงร้อยละ 6.25 เท่านั้น เหตุที่เขตสุขาภิบาลมีอัตราความปลอดภัยในทรัพย์สินสูงกว่าในเขตอื่น ๆ อาจจะเป็นเพราะประชาชนในเขตสุขาภิบาลมีรายได้ค่อนข้างดี และมีอาชีพให้เลือกมากกว่าท้องที่ในเขตอื่น ๆ ก็ได้

ตารางที่ 5 การฉกชิงวิ่งราว ๕ ปล้นทรัพย์สินของประชาชน จำแนกตามเขตที่อยู่อาศัย

กรณีการฉกชิงวิ่งราว หรือ ๕ ปล้น	เทศบาล		สุขาภิบาล		ชนบท	
	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน
เคย	12.4	12	6.25	5	16.0	12
ไม่เคย	83.5	81	88.75	71	77.3	58
ไม่ตอบ	4.1	4	5.0	4	6.7	5
รวม	100.0	97	100.0	80	100.0	75